

Postadress:
c/o Florian Reitmann
Kungshamra 48 lgh 1206
17070 Solna

Solna, 2015-08-31

Naturskyddsföreningen Solna Sundbybergs yttrande kring Solna stads översiktsplan 2030, samrådsversionen

Generella synpunkter:

- Översiktsplanen (ÖP) är det viktigaste dokumentet för att strategiskt styra stadens framtida utveckling, och borde i högre grad inriktas på den nödvändiga omställningen till ett hållbart samhälle. Områden som klimat, fossiloberoende energiförsörjning, förstärkandet av de gröna kilarna, biologisk mångfald mm nämns i ÖP, men är inte centrala i dokumentet.
- Solna har under de senaste decennierna varit en av de kommuner i Stockholmsregionen och landet som byggt allra mest. Ändå vill Solna bygga ännu mer och öka antalet invånare fram till 2030 med 25 %. Trots att detta medför att grönområden minskar eller försvinner, trycket på resterande rekreationsområden ökar och invånarna utsätts för mer buller och avgaser, antar staden att folkhälsan inte kommer försämrats (s. 103). Naturskyddsföreningen vill att fokus i ÖP ska vara på att i möjligaste mån skapa en bra miljö för och främja hälsan hos de människor som bor i Solna. Som ett led i detta bör man återplantera, förbättra och utöka de grönområden som återstår i kommunen. Forskning visar att tillgången till parker och grönområden har stor betydelse för människors hälsa och välmående. Avståndet till ett grönområde har också stor betydelse för om människor använder det i vardagen. Solna bör ha som mål att bygga fler bostäder och samtidigt bevara och utöka grönområdena, samt en förbättrad folkhälsa!
- Råstasjön ska bevaras i sin helhet, och området ska tillsammans med Lötsjön och Madenbäcken göras till ett interkommunalt naturreservat.
- I ÖP saknas ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv när det gäller tillgång till och utnyttjande av stadens resurser. Vi vill se att alla kommuninvånare har tillgång till närnatur, en hälsosam livsmiljö och möjligheter till mobilitet.
- Tidsperspektivet i ÖP är till 2030 – men påverkan av en fortsatt snabb exploatering förändrar naturen, livsbetingelser och rekreationsmöjligheter för människorna på mycket längre sikt än så. Miljöaspekter behöver lyftas fram och stärkas på ett tydligare sätt i översiktsplanen, för att man ska nå ett förhållningssätt i planeringen som leder till en hållbar stadsutveckling. Erfarenheter visar att det är svårt, dyrt och konfliktfyllt att i efterhand föra in miljöaspekter i planeringsprocessen.

Bostäder och byggande:

Solna är en av de kommuner i landet som byggt allra mest de senaste decennierna, både lokaler för företag och bostäder. Detta ska ses i relation till att Solna är Sveriges till ytan tredje minsta kommun. Precis som skrivs i ÖP (s. 12) har "Solna tagit ett stort ansvar för Stockholmsregionens utveckling". Kommunen planerar vidare för en befolkningsökning med 25 % fram till 2030, samtidigt som det i översiktsplanens övergripande målsättningar och strategier sägs att staden ska växa hållbart, i en takt som staden och solnaborna mäktar med. Naturskyddsföreningen anser generellt att fler kommuner bör ta ett större ansvar för att hantera inflyttningen till Stockholmsregionen, så att expansionen på så sätt fördelas jämnare.

Tolkningen att Solnas centrala bidrag för att nå riksdagens 16 nationella miljömål är att "bygga tätare" (s. 15) tycks förenklat, om man inte samtidigt tar aktiva beslut för att förbättra de boendes miljö och värna deras tillgång till natur för folkhälsa och rekreation. De nationella miljömål som Riksdagen har beslutat om bör vara en riktlinje vid samhällets alla aktiviteter och utgöra ett viktigt stöd vid fysisk planering.

När det gäller byggnation i Solna har vi följande synpunkter:

- En konkret plan kring hur Solnas befintliga bostadsbestånd ska göras klimat/energinetralt saknas i ÖP. Här finns stora miljö- och energivinster att göra.
- Nya bostäder bör placeras på redan hårdgjorda ytor, t.ex. i gamla industriområden. Krav ska ställas så att nybyggnation i Solna är energineutral, alternativt att man bygger "plushus".
- Byggnation ska ske i goda kollektivtrafiklägen, och områden ska planeras med utgångspunkt i gång- cykel och kollektivtrafik.
- ÖP bör anvisa hur utbyggnad av "gröna tak" och solceller på befintlig och framtida byggnation ska ske.

Trafik

Solna är en kommun som idag är mycket drabbad av buller, avgaser och stora mängder genomfartstrafik. Inför 2030 bör man ta krafttag för att bryta den utvecklingen, för att främja hälsa och välmående för dagens och framtida Solnabor:

- Det är av största vikt att Solna omgående sätter upp mätstationer för buller och luftkvalitet på olika platser i kommunen. Störande trafikljud, avgaser och mikropartiklar kopplas idag till en rad allvarliga folkhälsoproblem. När man samlat nödvändig data kring dessa problem ska en åtgärdsplan upprättas.
- Hastighetsnivåerna måste sänkas för att få ner buller och partiklar från bilar, samt för att skydda gång- och cykeltrafikanter. De försök som gjorts med dynamiska hastighetsskyltar bör utökas och permanentas. Säkra gång- och cykelvägar till Solnas förskolor och skolor bör prioriteras.
- Vissa bilgator kan helt stängas av för allmän trafik, och flera gator kan enkelriktas/försees med genomfartsförbud under rusningstid för att minska smittrafiken genom bostadsområden. Detta är både en vinst ur trafiksäkerhetssynpunkt samtidigt som det gynnar Solnabornas tillgång till rekreations- och naturmiljöer.
- Bygg ut och prioritera infrastruktur för kollektivtrafik, gångtrafikanter och cykel. Inför fler bussfiler och ta bort utrymme för den idag överdimensionerade biltrafiken. Infrastrukturplaneringen ska utgå från säkra skolvägar så att barn kan cykla tryggt till skolan.

- Ta bort parkeringsplatser för bilar, utveckla incitament för att cykla, gå eller nyttja kollektivtrafiken genom att skapa attraktiv och säker cykelparkering, bra och trygga gångvägar och snabbare resor med buss mm.
- Vintertid bör snöröjning av gång- och cykelbanor prioriteras.
- Satsningar för att övertäcka eller gräva ner bilvägar är dyra och leder inte till mindre utan snarare till högre luftföroreningar (jfr. s. 94). Avgaser leds ur tunnlar och kommer släppas ut "punktvis" i kommunen istället för idag på hela vägen. Kommuninvånare som åker bil eller kollektivtrafik genom dessa tunnlar kommer också utsättas för extremt höga partikelhalter, vilket har negativ inverkan på kommunens intentioner för folkhälsan. Det är både mer hållbart och billigare att använda pengarna för att minska biltrafiken istället för att bekämpa dess oönskade följder.

Naturområden och grönstruktur

Som framgår i ÖP (s 54-55) är alla gröna kilar i Stockholmsområdet av regionalt intresse, och flera av Solnas naturområden är del av ett regionalt grönstråk. Av Solnas knappt 800 hektar park- och naturmark förvaltas ungefär hälften av staden, och våra synpunkter nedan gäller dessa ca 400 hektar:

- Solnas grönområden ska inte minska, utan i den mån det är möjligt återplanteras, utvecklas och utökas. Tillfälligt ianspråktaga ytor ska återställas.
- Träd ska planteras i tätbebyggda områden. Gräsytor som inte används för lek och rekreation ska förses med blommor och andra ängsväxter eller ska kunna användas för stadsodling.
- Ambitionen inför 2030 ska vara att främja och öka den biologiska mångfalden i Solna. För att detta ska vara möjligt måste de gröna kilarna förstärkas och kommunens sammanhängande naturmiljöer bevaras och utvecklas. Spridningssamband ska förstärkas såväl i de urbana stadsparkerna som i de mer renodlade naturområdena som finns. En konkret plan för hur detta ska genomföras bör finnas med i ÖP.
- Med sin unikt rika biologiska mångfald måste Råstasjön i sin helhet bevaras. Tillsammans med Lötsjön och Madenbäcken ska Råstasjön göras till ett interkommunalt naturreservat.
- Överjärva gård är inte bara ett välbesökt och uppskattat resmål, utan även ett underbart föremål för naturundervisning samt ett generationsprojekt. Området måste skyddas och utvecklas som kulturmiljö för att ge våra barn en anknytning till vårt natur- och kulturlandskap.
- I översiktsplanen finns ingen utredning eller bedömning om hur stora grön- och rekreationsområdena i Solna behöver nu och i framtiden. När befolkningen växer med 25 % vill man ta grönområdena i anspråk, varmed tillgång minskar och trycket och slitaget ökar. Det är uppenbart att grönområdena måste bevaras och utvecklas så att invånarna framöver får en lika bra eller bättre möjlighet till rekreation jämfört med idag.
- Solna kommer som resten av världen att utsättas för komplexa och utmanande klimatförändringar. ÖP undviker frågan om Solnas ansvar i klimatanpassningen och skjuter nödvändiga beslut "in i framtiden". Klimatanpassning innebär bland annat att värna träd och förstärka och utveckla grönområden, som ger både skugga och minskar lokala temperaturer på grund av avdunstning (nedkylningseffekten). Ytterligare exploatering och hårdgörande av ytor ökar däremot de lokala temperaturerna med upp till flera grader.

Miljökvalitetsnormer

Målet för ÖP 2030 bör vara att de nationella miljökvalitetsnormerna för vatten och grundvatten ska uppfyllas. Här är några centrala punkter i detta arbete:

- Regelbundna mätningar av vattenkvalitén i Brunnsviken, Ulvsundasjön och Råstasjön bör genomföras.
- Sanera förorenade områden i vattennära miljö, t.ex. den gamla deponin vid Arenastaden
- Ytterligare hårdgörande av ytor i Solna riskerar att skapa översvämningar, i synnerhet med tanke på de klimatförändringar och större regnmängder vi kan vänta oss framöver.
- Dagvattnet i Solna riskerar att påverkas negativt av exploatering, förtätning och ökade mängder utsläpp och avfall. En ytterligare minskning av grönytor samt färre träd och buskage i Solna är mycket negativt, eftersom dessa kan utgöra en buffert för vattnet och fungerar som naturens reningsverk. Grönytor måste istället tas tillvara och utvecklas som en viktig ekosystemtjänst. Om dagvattnet inte hinner tas upp av grönområden bidrar detta till att miljögifter sköljs direkt ut i våra sjöar och vikar, som redan idag är hårddrabbade av föroreningar.
- Trafikens påverkan på exempelvis vattenkvalitén måste beaktas i planeringen. Utsläpp från trafik är den största orsaken till förorening av dagvatten. Dessutom dör fler personer till följd av avgaser än genom trafikolyckor med motorfordon.
- Klimatförändringarna kommer att påverka vår region med havsnivåhöjning, större regnmängder och större vattenflöden i åar och längre översvämningssperioder i sjöar. En hållbar översiktsplan tar bland annat hänseende till att åar och sjöar mynnar i Mälaren och Brunnsviken/Edsviken. Solna är inte rustad för den stundande ökningen av havsnivåer med upp till 60 cm år 2100 respektive 110 cm år 2200 (jfr. Regional klimatsammanställning Stockholms län, kortversion, s. 21 f.). Även om vi inte kommer bebygga kustområdena, så måste extrema vattenstånd tas med i planeringen redan idag. Solnas enda insjö, Råstasjön, ligger exempelvis enbart 1 m över havsnivån och har Brunnsviken som utlopp. Sjön riskerar att översvämma Råsunda och Arenastaden allt oftare i och med att havsnivån och därmed Brunnsvikens vattenstånd stiger. En ytterligare utvidgning av hårdgjorda ytor minskar möjligheter att uppta dagvatten och gör att översvämningsskador blir ännu mer omfattande i framtiden. Områden som kan beröras bör utredas och markeras på kartan.
- Naturskyddsföreningen vill att strandskyddet vid Råstasjön, Råstabäcken och övriga kuster och vattendrag i Solna ska bevaras.

Övrigt

Några ytterligare synpunkter från Naturskyddsföreningen:

- Solnas miljö och offentliga verksamheter bör vara så fri som möjligt från hälsofarliga kemikalier. Barn- och ungdomars närmiljö bör prioriteras i detta hänseende.
- För att minska miljöpåverkan från Solnas offentliga verksamheter bör mängden närproducerade och ekologiska livsmedel ökas. En vegetarisk norm bör införas i kommunala verksamheter, förskolor och skolor.
- Solna stads senast antagna miljöprogram löpte ut 2013, och bör så snart som möjligt ersättas av ett ambitiöst och stadsövergripande styrdokument.

- I ÖP saknas ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv när det gäller tillgång till och utnyttjande av stadens resurser. Ordet jämlikhet omnämns inte överhuvudtaget. ÖP saknar en socioekonomisk analys beträffande tillgång och fördelning av stadens resurser. Ändå är det klarlagt att beroende på var man bor i tätorten, avgörs hur mycket pengar som läggs på infrastruktur och i vilken mån man utsätts för hälsorisker. Detta leder till att invånare i välbärgade stadsdelar lever i genomsnitt flera år längre än personer i stadsdelar med hög arbetslöshet och lägre inkomst. Trafikens och bostadsbyggandets negativa återverkningar, som buller, höga partikelhalter och brist på tillgång till grönområden gör att barn får sämre hälsa och hämmas i sin utveckling. Ojämlikheten har även ett könsperspektiv: Medan kvinnor reser mest miljövänligt med cykel och kollektivtrafik, används kommunens pengar huvudsakligen så att män kan utnyttja bilen. De som drabbas hårdast i trafikolyckor är för övrigt inte bilister, utan gångtrafikanter och cyklister.

Trots denna kunskap görs fortfarande infrastruktursatsningar som gynnar en hög resursförbrukning och framförallt invånare med hög inkomst, vilket får negativa återverkningar för invånare med lägre inkomst. De billigaste bostäderna är också de som utsätts för mest buller och avgaser. Samtidigt använder sig människor med lägre inkomst i större utsträckning av miljövänliga, hållbara transportslag som t.ex. cykel och kollektivtrafik.

Naturskyddsföreningen vill att Solnas ambition ska vara en hållbar stad där minskad användning av resurser finns som målsättning, samt en jämnare fördelning av negativa återverkningar. De som bor i mindre välbärgade stadsdelar ska inte drabbas av buller och utsläpp på grund av att andra har råd att åka med bil. Naturskyddsföreningen vill att alla kommuninvånare ska ha tillgång till närnatur med en hög biologisk mångfald, en hälsosam livsmiljö och möjligheter till mobilitet oavsett bostadsort eller inkomst. Detta gäller i synnerhet barn, äldre och invånare med lägre inkomst. Alla kommunala investeringar bör genomsyras av såväl ett hållbarhets- som ett jämlikhets- och ett jämställdhetsperspektiv.

- På sidan 103 i dokumentet (se "värderosen") talas det om de målkonflikter som en tätare bebyggelse och en ökning av invånartalet med 25 % innebär. Bland annat tar man upp medföljande problem såsom buller, luftföroreningar och en exploatering av kvarvarande natur- och parkmarker. Ändå utgår staden från att invånarnas hälsa, trots ytterligare exploatering av grönområden, inga åtgärder mot avgaser och buller samt ett högre tryck på de kvarblivande grönområdena inte kommer att försämrats. Det är i sammanhanget mycket oklart vilka parameter staden använder för sin bedömning och hur denna ekvation leder till ett "neutralt" resultat.

Detta leder till följande frågor: Hur ska folkhälsan mätas och följas upp? Har Solna inte som mål att medborgarnas hälsa ska främjas och faktiskt förbättras? Här pratar man om plus och minus som om det vore acceptabelt att många Solnabor framöver kommer att få leva under mindre hälsosamma livsbetingelser. ÖP i sin nuvarande form innebär alltså en stor risk att kommuninvånarnas hälsa blir sämre. Ska Solna bli en stad där fler invånare ska bo eller där fler ska kunna leva?